

Варіативність тонального діапазону у фразях погрози (на матеріалі англomовного кінодискурсу)

Бігунова Наталя Олександрівна

*доктор філологічних наук,
професор, завідувач кафедри іноземних мов
гуманітарних факультетів*

Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова,

Чорнобай Дарія Олегівна

*магістр факультету романо-германської філології
Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова*

У пропонованій розвідці містяться результати аудиторського дослідження тонального діапазону фраз погрози із персонажного мовлення сучасних англomовних художніх фільмів та серіалів «Peaky Blinders», «Dynasty», «Legend», «Behind her eyes», «The Blacklist», «Deadly Illusions.».

Погроза є висловленням наміром завдати фізичної, матеріальної чи іншої шкоди адресату (залякування), «обіцянка заподіяти яке-небудь зло, неприємність; залякування», що має на меті «шляхом погрози змінити наміри адресата виконати якісь дії» (Коротич: 141).

Погроза як управління поведінкою співрозмовника передбачає повне ігнорування інтересів останнього, домінування над ним на тлі підвищення власного статусу, а тому вона виступає статусно-маркованим і статусно-фіксованим мовленнєвим актом. Залякування негативними і небажаними для адресата наслідками є спробою вербального насильства над співрозмовником і тиском на нього для досягнення інтересів мовця-агресора. Успіх цієї тактики залежить від уміння мовця майстерно і в правильній «дозі» висловити свою агресію на комунікативного партнера, вплинути, головним чином, на його емоційну сферу і викликати страх.

Як слушно вказує Д.О. Жучков, в комунікативній діяльності погроза виступає як особливий МА, який має специфічні умови реалізації, наявність яких визначає певні

характеристики в ході здійснення цього МА, який виражає комунікативний сенс, незалежно від того, яка мовна форма використовується як засіб вираження погрози. Такими умовами успішності слід вважати:

- прийняття мовця на себе зобов'язання вчинити обіцяну дію;
- спрямованість обіцяної дії на майбутнє;
- наявність потенційного збитку/шкоди від здійснення обіцяної дії для адресата, гарантом якого є мовець (ініціатор загрози) (Жучков, 2010:143).

Виходячи з того, що однією з умов успішності мовленнєвого акту погрози є вказівка на потенційні негативні для А наслідки, Д.О. Жучков класифікує відповідні види цих наслідків на такі варіанти:

- 1) погроза життю адресата;
- 2) фізичний збиток (погроза здоров'ю) адресата;
- 3) моральна шкода адресатові, тобто такі дії, які здатні завдати шкоди емоційно-психічному стану адресата: позбавлення останнього деяких прав і привілеїв, санкції з боку інститутів влади, покладання на адресата відповідальності за те, що відбувається;
- 4) «змішаний збиток» (у висловлюваннях погрози в даному випадку комбінується потенційний моральний і фізичний збиток адресатові;
- 5) шкода власності адресата (там само).

Як відомо, погроза може бути прямою і непрямою. Мовленнєвий акт з експліцитно вираженою інтенцією, коли «мовець має на увазі рівно і буквально те, що він говорить», в теорії мовленнєвих актів називається прямим мовленнєвим актом. Якщо ж у мовленнєвому акті мовець «має на увазі пряме значення і, крім того, щось більше», такий мовленнєвий акт характеризується як непрямий (Серль: 195).

Прагматичне значення погрози переважно експлікують інвективи та дієслова деструктивної семантики, тобто дієслова завдання фізичної шкоди адресату, знищення або пошкодження адресата, наявні в прямих мовленнєвих актах погрози.

- *You **damned** little **fool**! Do you think I don't know? No, don't answer. If you struggle or cry out, I'll **shoot** you like a dog* (Christie: 88).

- *"I'll **kill** you. You'll be as dead as Jamie if you spoil my career"* (Beaton: 58).

Непряма погроза передбачає використання речень інших комунікативних типів, ніж цього вимагає семантика даного мовленнєвого акту. Так, менасивна семантика може виражатися як спонукальними і оповідальними реченнями, так і питаннями, які набувають спонукального сенсу. Вираження погрози часто супроводжується питаннями, які втратили своє лексичне і граматичне значення і слугують для передачі емоційного стану мовця: гніву, роздратування і т. п. Це такі питання-кліше, як *Got it? See what I mean?*

В пропонованій розвідці ми шукали відповіді на наступне питання: яку роль у вираженні погрози в усному мовленні відіграє мелодія мовця, персонажа художнього кінодискурсу? Для відповіді на це питання ми провели аудиторське дослідження мелодійної організації висловлювань погрози в англomовному кінодискурсі. Аудиторами виступили 5 студентів 1 курсу магістратури англійського відділення факультету РГФ. Вони неодноразово прослухали фрази вибірки, підтвердили, що вони дійсно виражають погрозу, диференціювали їх на два типи погрози: експліцитну та імпліцитну, та визначили характер тонального діапазону фраз погрози (широкий, середній, вузький) (див. табл.1).

Таблиця 1

Аудиторське дослідження тонального діапазону у фразах погрози, в %

Тип погрози	Діапазон голосу		
	Широкий	Середній	Вузький
Експліцитна	0	25	75
Імпліцитна	15	38	47
У середньому	15	37.5	47.5

Як ілюструє таблиця 1, погроза переважно вимовляється з вузьким (75% експліцитних фраз та 47% імпліцитних фраз) або середнім тональним діапазоном (25% експліцитних фраз та 38% імпліцитних фраз). Це підтверджує фоностилістичні дані про те, що вузький діапазон притаманний мовленню людей, які відчують негативні емоції: обурення, гнів, презирство до співрозмовника, що є характерним для адресантів погрози. Цілком природньо, широкий тональний діапазон у фразах погрози використовується значно рідше – 15%, адже розширення тонального діапазону більше характерно для світлих емоцій, радості, захоплення.

Порівняння тонального діапазону експліцитних та імпліцитних фраз погрози показує, що він є особливо вузьким в експліцитних фразах. Цей факт можна пояснити більшою агресивністю адресанта експліцитної погрози, для якої характерним є вживання інвективної лексики та дієслів завдання шкоди.

Прикладом вживання вузького тонального діапазону для вираження експліцитної погрози є епізод, в якому бандит має намір розправитися із сім'єю головного героя, Томаса, у випадку, якщо він не стане постачати йому зброю:

I am judge, jury and executioner. I find you guilty and I pass sentence. You deliver the guns to me, or I deliver death and hell's fury to you and your little tribe of heathens. Am I making myself clear? (Peaky Blinders, 2018).

Прикладом імпліцитної погрози може слугувати епізод, в якому дружина натякає своєму чоловіку, що у випадку, якщо він покине її, матиме проблеми:

- *We share so much... you and I. No matter who or what comes between us, we share things that we can never tell anyone. (whispers) You know you can never leave me, David* (Behind her eyes, 2021).

Отже, як демонструють результати нашого дослідження, у англomовному художньому дискурсі висловлювання погрози переважно характеризуються вузьким тональним діапазоном, який увиразнює невдоволення мовця, його обурення, злість, презирство до адресата та намір помститися.

Список літератури

Жучков Дмитрий Олегович. Речевой акт угрозы как объект прагмалингвистического анализа: на материале английского языка: дис. ... канд. филологических наук: 10.02.04. Воронеж, 2010. 181 с.

Коротич К. Комунікативні стратегії погрози та подолання страху в дискурсі української преси ХХ-ХХІ століть: мовні механізми впливу на реципієнта. *Вісник Львівського університету*. 2009. Вип. 46. Ч. 1. С. 140 – 145.

Серль Дж.Р. Что такое речевой акт? *Новое в зарубежной лингвистике*. Вып. XVII. Теория речевых актов. Москва: Прогресс, 1986. С. 151 – 169.

Beaton M.C. *Death of a Scriptwriter*. London: C & R Crime, 2009. 304 p.

Christie A. *The Secret Adversary*. London: Waking Lion Press, 2008. 268 p.